

Kontra Ferenc

Levéltitok

Túlzott kedvesség csorgott folyton az arcáról. Rózsika, mindenki Rózsikája a postán dolgozott, mindenkinek a titkát tudta: ki kinek írt és miért. A levelezőlaponok fénykorában a tökéletes tájékozottság birtokában nézett az emberek szemébe. Belegondolni is rossz, hogy mire használhatta mindentudását. Képességeit a látvány és a látszat világában kamatoztatta. Nem kért pénzt a hallgatásáért, pedig véletlenül kiderült egyszer, hogy egy cseppet sem ártatlan információ birtokába jutott, amit aztán sikerült a maga hasznára fordítania. Nem is értettem még kamaszfejjel, hogyan írhatott valaki nyílt levelezőlapon arról, hogy ki a gyermeke apja. Merthogy nem a férjétől volt. Rózsika pedig unalmas óráiban mindent elolvasott. Vagy festegetett. Egy városka postáján lassan járt az óra. Mindenre volt idő. Festőállványa a sarokban állt, hogy felkeltsse az emberek érdeklődését. A festés misztikuma a laikusok érdeklődését is felkeltette. Rózsika jó érzékkel irányította a betérők figyelmét az elkészült képei felé. Célzatosan tett ki a fal mellé a postahivatalban néhány alkotást „száradni”, hogy minél szélesebb választékot kínáljon, és valóban: az olaj még frissen, csábítóan ragyogott rajtuk, amin még érezni lehetett, ahogyan ő mondta: a művészet illatát. Voltak ott háborgó tengeren hanykódó vitorlások, lovak az itatónál és a négy évszak tájképe.

De ott sorakoztak a pulton a kisebb és drágább miniatűrök is, mert ezeket fekete bársonyra festette, hogy jobban kiemelje a színeket; hosszan száradtak a váróterben, hogy mindenki elgondolkodhasson rajta, mit veszít, ha elszalasztja az alkalmat. Az a bűn súlyának nagyságán is múlt, mivel lehetett Rózsika fejéből a titkokat törölni, mert aranybetétes csupafog mosolya nem kért, hanem követelt. Nem zsarolt, hanem eladott. A legpikánsabb pletykák is elsimultak egy-egy széles és drága panorámaképpel, középen a városközponttal, a rézrozsdás azúr templomtoronnyal.

Az a kis ibolyacsokor abban a kosárkában mintha csak illatozna... szinte érezni lehet az egész postahivatalban, nem igaz? A művészet a legszebb ajándék...

Bármit rá tudott sózni a vevőire. Mindenkinél az ő képei lógtak a falon. A témák gazdagsága nem ismert határt: gyümölcskosarak, csendéletek kukoricacsövekkel, pipacsokkal és az összes virággal, ami a környéken nőtt vagy csak Rózsika fantáziájában született; csak az volt a fontos, hogy színes, fodros legyen a szírom, zöld levelekkel – és királykék vázában álljon, alatta horgolt csipketerítőt, ami sosem hiányozhatott.

A posta mellett már két éve belefogott az építkezésbe, a második emeletnél tartottak a kőművesek. És Rózsika éjt nappallá téve festett. A lánya két évvel idősebb volt nálam, ismertem az iskolából, nemigen szólunk egymáshoz, hiszen ő már nagylány volt. Mindenki tudta, hogy ő is olyan tehetséges művész lesz, mint

az anyja. Hiszen máris besegített neki, a barátnői szájátva hallgatták, hogy ő alapozza okkersárga olajfestékkel a naplementéket. De a kék egeket, a mezők zöld fűvét is ő keni fel, ezzel szinte kész a fél vászon, utána jön apró ecsetvonásokkal az édesanyja, aki „művésznő”. De ezt a szót csak ők használták.

A tornatanárunk mondta, akinek nem volt félnivalója, hogy a Rózsika csak giccseket tud festeni. A felesége a közeli városban dolgozott, aki ott adta fel egyébként is a leveleit, mert Rózsikát ki nem állhatta, ott fizette be a számláit is, zongoratanárnő volt a zeneiskolában; nekik egy napraforgótábla nyúlt el a nappalijukban, Konjović Milan festőművész alkotása. Nem is átallották elmondani a véleményüket, hogy Rózsika csak egy amatőr, akinek ott van a helye a napraforgótábla végén, ami már nem is látszik a festményen. Amit ő művel, annak semmi köze az általa hangoztatott művészethez. De nem bántásból mondták el a véleményüket a postáskisasszonyról. Az volt a véleményük, hogy árt az emberek ízlésének, ha csak ezt látják. Mert feltűnt nekik is, hogy a városkában szinte valamennyi lakásban Rózsika képei lógnak. Ipari mennyiségben.

A konyhák falain pásztoridillek és ismert festmények silány másolatai sorakoztak, rengeteg; és ami a leghátborzongatóbb: a dédszülők fekete-fehér igazolványképei alapján nagy, színes portrékat rendeltek tőle, módosabb környezetben, ünnepibb ruhában, mint ami valaha az alanyoknak lehetett. A tornatanár azt mondta, hogy ez kegyeletsértés és többszörös hamisítás, főleg a művészeté, mert csak a színeket látják az emberek. Még az arányokat sem találja el a mázó, az arcvonásokról nem is szólva.

Hétvégéken pedig látogatóba járt. Ahol valamelyik házastárs érintett volt valamilyen gyanús ügyben, a házaspárok leginkább közös megegyezéssel vásároltak egy mutatós darabot a hálószobába vagy az ebédlőbe. Ezek már többre kerültek, hiszen embereket ábrázolni komoly művészi munka volt – Rózsika szerint; és a vászon meg az olajfesték ára is tetemes, a vastag, gipszöntéses, aranyozott keretezésről nem is beszélve, mert a keretezőnek vastagon fog a ceruzája. Nagyon drágán dolgoznak, olasz alapanyagokkal. És ez a bibliai jelenet Salóméról magáért beszél, hát nem drámai? Keresztelő János feje az ezüsttálcán éppen ide illik a tálaló fölé. Rózsika ízlését senki sem merete megkérdőjelezni. Nem volt másik posta, és Rózsika tekintete elől nem lehetett kitérni.

Mindenkinek akadt a városkánkban valami takargatnivalója, legalább egy aprócska fogyatékosága, egy kínosabb ügye, és az évek során lett legalább egy festménye a postáskisasszonytól. Apámat nem érdekelte a dolog, anyám éppen a húgommal volt terhes, az a tavasz megragadt az emlékezetemben, mert a várokozással teli időszak eléggé feszülten telt. Apám talán még rosszabbul viselte, mint a család többi tagja. Ráadásul még a délutáni focimeccsét is félbeszakította a váratlan látogató. A kutyánk csaholva jelezte az érkezését. Anyám azonnal felfogta, miről van szó.

Kapcsold ki a tévét, förmedt apámra.

Azért, mert ennek a néembernek éppen kedve szottyant benézni egy kávéra?

De addigra már türelmetlenül kopogott a hátsó ajtón, és a kilincsen volt a keze. Még szerencse, hogy rendszeresen zártuk. Időt nyertünk, a helyükre kerültek a tárgyak, melyek nem egy kíváncsi szem elé kívánczoltak.

Kényszeredett mosolyféle fagyott az arcunkra, amikor Rózsika bekukkantott az ajtón, hóna alatt egy jókora csomaggal. Mielőtt megszólalt volna, olyan tekintettel hordozta végig a tekintetét a nappalin, mint a bűnügyi helyszínelők. A megkönnyebbülés ki is simította az arcán a ráncokat, végre hozzánk is sikerült bejutnia, ami felért egy győzelemmel.

No, mit hoztam én? Próbálta oldani a feszültséget.

Apám továbbra is a képernyőt bámulta, az elszalasztott meccset.

Mindjárt leveszem róla a csomagolópapírt, várjatok csak, meg fogtok lepődni!

Apám arca rángatózott, mint akinek az idegein hárfáznak. Felvette a kabátját. Kétség sem férhetett hozzá, hogy a kocsmában nézi meg a második félidőt.

De hiszen az a fal ott, a kanapé felett, teljesen üres! Látod, aranyoskám, kitaláltam, fordult anyámhoz. A megérzéseink a legfontosabbak – és nyúlt volna a pocakja felé, hogy megérintse, de anyám ügyesen megakadályozta, ellépett előle.

Rózsika mindent bevetett, hogy a képet eladja. Tovább ömlött belőle a zagyva beszéd.

Azt is kitaláltam, hogy mit festek neked. Merthogy mindenkinek festettem már valamit, és mindenki nagyon örült neki, mert nekem különleges művészi érzékem van hozzá, hogy beleássak az emberek lelkébe.

Ekkor lassan, óvatosan, mint egy bűvész, elővarázsolta a bekeretezett olajvásznat. Émelyítő szaga volt, betöltötte a szobát.

Mert ez a kép maga a lélek, nézzétek, egy újszülöttet ábrázol, feldobja a család életét, hiszen az egész ház az ő érkezésének bűvöletében él. Mi, művészek ezt a lélek mágiájának nevezzük, és ecsettel álmodjuk a vászonra.

Nem szóltunk egy szót sem. Anyám a torkát köszörülte, és nem kínálta helyvel, kávéval sem, pedig az még a kéményseprőnek is kijárt.

Rózsika nem is adott több időt a töprengésre, feltérdelt a kanapéra, úgy, ahogy jött, citromsárga ballonkabátban, csizmástul, hogy pontosan oda illessze a festményét, ahova képzelte. És ott megtartotta.

Hoznál, angyalom, egy szöveget meg egy kalapácsot?

Nem hoznék, válaszoltam.

Anyám megerősítette: nem kell ide se szög, se kalapács. Láttam rajta, hogy nagyon megdöbbenette a kép. Holott egyértelmű volt, hogy mit ábrázol. De a festmény valahogy mégis tola-kodóan feszült élénk.

Rózsika kitartóan tartotta a képet, közben egyre erőszakosabban sorolta érveit.

Le sem vettem a szemem a festményről: egy anya feküdt hanyatt egy ágyon, a feje a párnán, a szeme lehunyva, és egy csecsemő mászott a hasán felfelé, vagy feküdt a mellén, nem lehetett pontosan kivenni, esetleg szopott, amit egy rózsaszín lepel jótékonyan eltakart. Ezt nem tudtam eldönteni, mert Rózsika képi megfogalmazásában elég bizonytalanok voltak az ábrázolások. Még a fák árnyéka sem egyfelé nyúlt el, mindig ezen kuncogtam, ha megláttam valamelyik képén. Az emberi gesztusokat, mozdulatokat pedig végképp nem találta el. Egy csokor árvácskát vagy nefelejcszet kénytelen-kelletlen elfogadtunk volna tőle, üsse kő, elfér az előszobában, de ez a kiterített nő ezzel a sírós csecsemővel, melynek csak a kerek kikandikáló popsija volt egyértelműen beazonosítható, mint aki seggel mászik ki a képből, ettől nagyon bizarrul festett.

Mit akartál igazából ábrázolni, fogalmazta meg anyám az első bizonytalan kérdését.

Az anyaságot.

Anyám nem is kérdezett többet. Láttam rajta, hogy mennyire kellemetlenül érinti. Nem tudhattam, miért. Talán volt rá magyarázata, amit nem akart idegenekkel megosztani. De nekem is volt véleményem, és ösztönösen kihasználtam, hogy még gyerek vagyok, aki olyasmit is kimondhat, amit a felnőttek nem vesznek komolyan. Nem leszek illetlen, szemtelen, csak elmondom, hogy nekem miért nem tetszik a kép. Miért nem akarom naponta látni. Hátha megmentem a helyzetet, talán anyámat is, talán apámnak is jobb kedve lesz, ha hazajön, és nem ez a kép fogadja.

Nekikezdtem az indoklásnak, ahogyan az iskolában tanultam: azt mondtam, hogy a színekkel valami nincs rendben; vannak az anya nyakán zöldes árnyalatok, az arca viszont mesterkéltén rózsás, mintha utólag púderezették volna. A csecsemő pedig kétségbeesetten retteg, rossz érzés ezt látni. Nem tükröz semmilyen vidámságot, derűt az összkép, itt nem örül senki. Mert tragikus. Csak érzéketlenül úsznak a takaróban, lepelben. A háttér le van meszelve valami baljós alapozással. Nekem ez a kép ijesztő. És én nem akarom látni! Mert ez az anya már nem él! Halott.

Mondta a lányom is, hogy zakkant vagy, nem állnak veled szóba az iskolában a társaid, mert ilyen betegesen gondolkodsz!

Anyámra nézett, aki karba tett kézzel várta a művésznő további reakcióját, hátha megcáfolja, amit mondtam. Nem nézett rám, ami a mi egyezményes kommunikációnk szerint az egyetértés jele volt. Rózsika eleve zokon vette, hogy anyám nem szólt rám. Ez nagyon felhúzta.

Én szájon vágnám, ha az én gyerekem ilyen szemtelen lenne!

A fiam jól összefoglalta, mit ábrázol a festmény.

Egy anyának szigorú anyaként kell viselkednie egy vendég előtt! Az én festményem művészi értékét ti fel sem éritek ésszel! A ti házatokból hiányzik az érzés, a művészet. Magatoknak valók vagytok, ezen akartam segíteni. Eddig még sehol nem bántak ilyen illetlenül velem! Ennek még megisszátok a levét, előbb-utóbb mindenki besétál az én utcámba, levelet kap vagy levelet ír. Esetleg távirat jön, vagy meg sem kapja... Esetleg valami elkallódik, ami pedig fontos lenne. Ki lát a jövőbe? Csak nektek rövid az eszetek, aranyoskáim!

Fenyegetőzől, Rózsikám?

Félsz tőlem, aranyoskám?

Azt te nem fogod megérni.

Kapkodta a levegőt, az arca halványzöld lett, mintha tükröből önmagát festette volna meg. Dühösen, szinte futva indult haza a portékájával, amit szokatlan módon utasítottak vissza. Közben grimaszokat vágva kapkodta össze a csomagolópapírt, takargatta vele a képet, én pedig néztem a halott anya halványzöld arcát, ahogy átviszik a konyhánon, ki a hátsó ajtónkon, az udvarunkon, a kertkapunkon az utcára, és eltűnik a sarki orgonabokor mögött.